

Практична філософія права

Монографія присвячена аналізу філософсько-практичних аспектів складного, багатобарвного, багатовимірного і все ще значною мірою утаємниченого феномену права. Під цим кутом зору у ній здійснена спроба поглибленого осмислення онтологічної, гносеологічної та аксіологічної природи права, його взаємозв'язків із наукою, релігією, мораллю і мистецтвом.

Основна увага зосереджена на демонстрації того, як «працюють» надбання філософії права у процесі практичної юридичної діяльності. З цією метою у монографії використані рішення конституційних судів, Європейського Суду з прав людини й інших судів.

Для науковців, юристів-практиків, науково-педагогічних працівників вищих правничих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, магістрантів зі спеціальностей «Право» і «Міжнародне право», усіх тих, хто цікавиться філософією права та можливостями її практичного застосування.

ЗМІСТ

Передмова автора	7
Розділ перший. Філософія права, правознавство і наука: спільні риси та відмінності	27
1.1. Існуючі підходи до інтерпретації співвідношення філософії права і правознавства із наукою	29
1.2. Еволюція поглядів на науку та особливості соціально-гуманітарних наук.	32
1.3. Риси філософії права, що споріднюють її з наукою	38
1.4. Відмінності філософії права від науки.	45
1.5. Чи має філософія права свій власний предмет?	52
1.6. Співвідношення філософії права і загальної теорії права.	58
1.6.1. Становлення філософії права та загальної теорії права	58
1.6.2. Загальна теорія права як наука та її відмінності від філософії права	64
1.7. Чи існують власне національні правничі наука і філософія права?	70
Розділ другий. Онтологічні проблеми права, або Вчення про буття права.	95
2.1. Поняття «буття» та його співвідношення з поняттям «реальність»	97
2.1.1. Поняття «буття»	97
2.1.2. Буття і реальність: співвідношення понять	100
2.2. Що таке право: реально існуючий об'єкт чи нерозгадана досі соціальна загадка?	102
2.2.1. Чому право можна віднести до соціально-історичних загадок?	102
2.2.2. Чи існує право в реальності?	110

2.2.3. Як пояснити, що за відсутності права як емпіричного об'єкта, єдиного його розуміння, а нерідко й самого слова «право» у лексиконі багатьох народів, одні і ті самі юридичні проблеми в різних правових системах вирішують переважно однаково?	123
2.2.4. Яка визначальна, фундаментальна властивість права, що характеризує його сутність?	133
2.2.4.1. Історія пошуку визначального для права.	133
2.2.4.2. Справедливість як визначальна ознака права, що уособлює його сутність	139
2.2.4.3. Що собою являє формула Г. Радбруха і чи можливо її застосовувати на практиці в українських реаліях?	148
2.2.4.4. У чому полягає відмінність від «Формули Радбруха» онтологічної структури права А. Кауфмана і теорії дуальності права Р. Алексі та яке значення вони мають для юридичної практики?	170
2.2.5. Чи є право і держава явищами однієї соціальної сутності?	191
2.2.5.1. Основні підходи до співвідношення права і держави та їх значення для з'ясування сутності цих явищ	191
2.2.5.2. Права людини і право як явища однієї сутності. Чи можна це сказати про державу?	203
2.2.5.3. Чи досягається повна гармонія між сутністю права і сутністю держави в умовах правової держави?	206

Розділ третій. Гносеологічні проблеми права, або Вчення про пізнання права 217

3.1. Поняття гносеології та її співвідношення зі спорідненими поняттями	219
3.1.1. Поняття гносеології та її основні напрями	219
3.1.2. Гносеологія та епістемологія: співвідношення понять	226
3.2. Чи є право виключно результатом пізнання?	228
3.3. «Наукове право»: закономірний наслідок розвитку науки чи фантазії філософів і правознавців ?	244

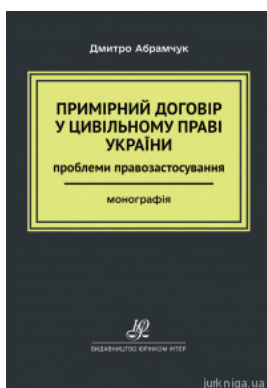
3.4. Наукова обґрунтованість нормотворчості: можливості та межі	255
3.5. Чи стосується права категорія істини?.....	262
3.6. Пошук істини в судовому процесі: спадок радянської епохи чи необхідна умова справедливого і неупередженого судового рішення?.....	277
3.7. Судова правотворчість: аномалія чи іманентна властивість правосуддя	290

Розділ четвертий. Аксиологічні проблеми права, або Право і цінності .....

4.1. Поняття цінностей	311
4.2. Право і релігія: що їх споріднює у сучасних несакралізованих правових системах?	316
4.3. Співвідношення права і моралі: принципова відмінність, сутнісна єдність чи «м'яка» автономність?.....	322
4.3.1. Співвідношення права і моралі в позитивістських концепціях.....	323
4.3.2. Теорія «процедурного природного права» Л. Фуллера про «внутрішню мораль права» та її особливості	334
4.3.3. Р. Дворкін про спільне коріння моралі і права та його значення для розуміння права	339
4.4. Що споріднює право з мистецтвом?.....	349
4.4.1. Особливості мистецтва та сучасний стан дослідження його зв'язків із правом	349
4.4.2. Мистецтво нормотворчості: коли юристи безпосередньо причетні до цього процесу?.....	356
4.4.3. Мистецтво нормозастосування, або Чому учасників судового процесу часто порівнюють із правовими акторами?	363
4.4.4. Мистецтво юридичного тлумачення: у чому воно полягає?	373
4.4.4.1. Герменевтичний трикутник та його значення для юридичного тлумачення	384
4.4.4.2. Герменевтичне коло та можливості його використання в юридичному тлумаченні	396
4.5. Цінності у праві, цінність права та власне правові цінності: у чому полягають відмінності між цими поняттями?	405

4.6. Принципи права як один із найважливіших виразів власне правових цінностей і найпоказовіших проявів практичності філософії права	414
4.6.1. Існуючі підходи до розуміння принципів права.	414
4.6.2. Онтологічна природа принципів права	417
4.6.3. Епістемологічна природа принципів права.	421
4.6.4. Класифікація принципів права.	426
4.6.5. Універсальні принципи права.	432
4.6.6. Цивілізаційні принципи права	443
4.6.7. Правосімейні принципи права, або Принципи права правових сімей	447
4.6.8. Національні принципи права: чи існують вони?	457
Замість післямови	460
Право в Україні: яке воно — космополітичне чи українське? . .	460
Використана література	467
Contents	493

Книги, які можуть вас зацікавити

Примірний договір у
цивільному праві
України: проблеми
правозастосування

Теорія муніципального
права

Теорія держави і права

Перейти до галузі права
Філософія та психологія права

[Перейти на сайт](#) →